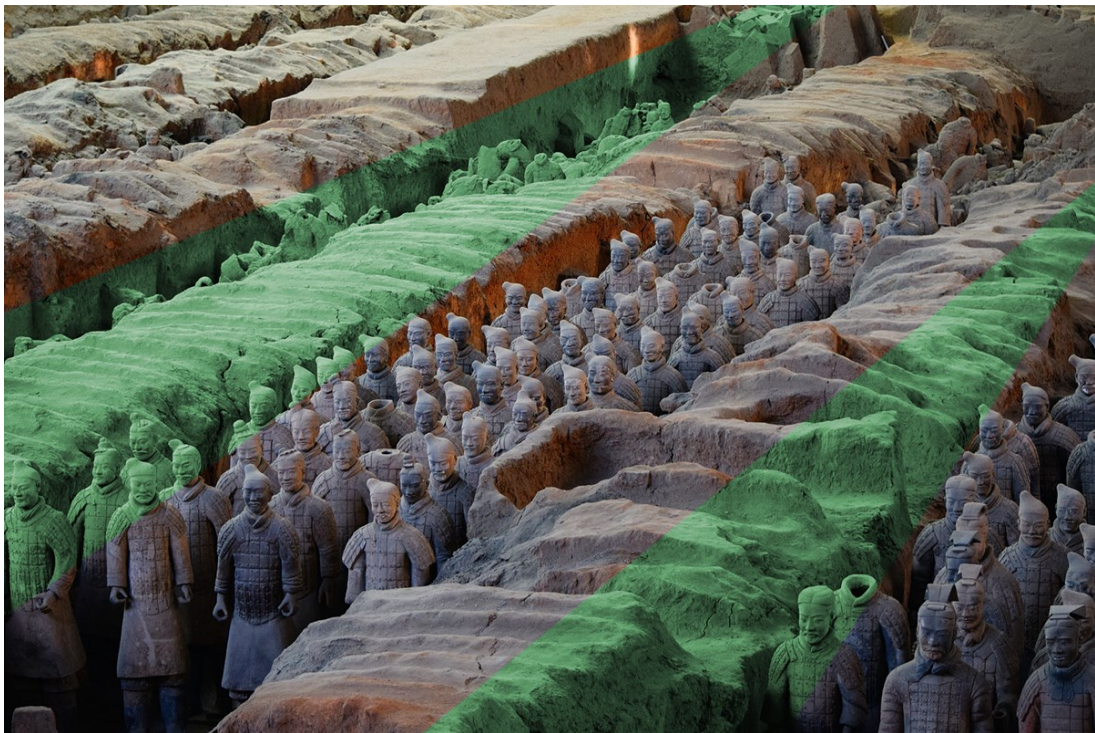

Més enllà dels soldats de terracota

LLIBRES / NARRATIVA / 23 MARÇ, 2021

No li fem justícia a la novellassa que és *El primer Emperador i la Reina Lluna* de Jordi Cussà si ens limitem a elogiar-ne el ritme, la fluïdesa i la qualitat de la prosa. O bé la força de convicció i la vivacitat de les escenes i els diàlegs. Tampoc arribarem ni tan sols a començar a donar compte de les virtuts que s'hi congrien si només destaquem que des del primer paràgraf ens embarca en un viatge imaginatiu perfectament travat, que llisca com la seda, sense excursions facultatives innecessàries ni excrecències sobreres. La novel·la és llarga, però no es fa llarga. No para de moure's a bon pas, i de dur-nos allà on vol sense que ens faci en cap moment la sensació d'estar perdent el temps. Totes aquestes són qualitats infreqüents i molt meritòries en qualsevol novel·la, però que en el cas de Jordi Cussà gairebé les donem ja per descomptades.

Potser algú (si sap de quin peu calça qui escriu això) ja haurà arrufat al nas atribuint l'entusiasme que miro de transmetre al biaix que pot venir del fet que bona part de la novella es passegi pels territoris de la Xina antiga, però en realitat aquesta és una circumstància que d'entrada li podria haver jugat més aviat en contra: hi havia el perill que, mirant-la des d'aquest angle, la novella es fes inversemblant, que les nombroses invencions que explícitament es barregen amb la versió que es fa de l'imperi dels Qin es tornessin puerils, orientalistes, ucròniques o mancades de sentit i amb errors de detall. Però no és el cas: de seguida es veu que Jordi Cussà hi toca, i sap el que es fa: també amb els materials que li arriben de la Xina. No es queda en l'obvietat, ni en els esquemes, ni els exotismes. De tot allò que ha llegit sobre la Xina antiga i el primer emperador n'ha sabut copsar les línies de força que li fan sentit, i en acabat n'ha fet literatura. La saviesa narrativa de Jordi Cussà també és per aquesta banda com per treure's el barret.

Sense carregar-ho amb minúcies decoratives ni haver de contractar tot de figurants disfressats de xinesos professionals, Jordi Cussà ens estalvia el diorama de cartó pedra. Ja d'entrada deixa clar que no vol fer una novella històrica d'aquelles que intenten alliçonar-te i reflectir una època. Sap treure profit del magnetisme de la figura megalòmana i controvertida del primer emperador xinès i sap convertir-lo en matèria primera d'una incursió essencialment novellesca. Que el primer emperador xinès Qin Shi Huangdi té un potencial literari inabastable ja ens ho havien fet saber, entre altres, Jorge Luis Borges (*La muralla y los libros*), Franz Kafka (*La construcció de la muralla xinesa*) o Jean Levi (*El gran emperador i els autòmats*). Cadascú per allà on l'enfila.

El primer Emperador i la Reina Lluna és una fabulació mig històrica mig llegendària que arrenca amb un heroi adolescent carregat d'illusions i expectatives de poder, que cerca la immortalitat i que entra en contacte amb l'horitzó utòpic d'uns emperadors savis com Alexandre Magne i Ashoka, l'emperador indi «que va derrotar la guerra». Enmig de la seva aventura hi apareixen batalles, traïcions, violència de tota mena, estratagemes, purgues polítiques, manipulacions, conxorxes de palau, apòlegs, debats i reflexions sàvies. Tendim injustament a mirar-nos les novel·les d'aventures, que habitualment serveixen una llavor mítica, un ressò de viatge iniciàtic i d'heroicitat, amb un punt de condescendència. Les considerem mostres d'una subcultura que pot arribar a ser com a molt entretinguda, postromàntica i postadolescent, que tot just pot aspirar a satisfer-nos, a fer-nos passar una bona estona, a atrapar-nos i subjugar-nos. Però, evidentment, com a tots els barris, també per aquesta banda hi ha de tot. I en aquesta novella de Jordi Cussà hi ha literatura de la millor.

L'heroi de Jordi Cussà no lluita contra el mal, ni contra cap enemic o cap monstre. Com els grans herois tràgics lluita contra si mateix, i acaba ell mateix convertint-se en el monstre. De fet, assistim a la degradació, a la destrucció de l'heroi. En aquest procés hi veiem també l'ensulsiada d'una utopia moral. Jordi Cussà no tan sols es basa en les peripècies històriques i biogràfiques del primer emperador i els seus temps. Potser el que és més important a la novel·la és com hi posa també els debats filosòfics que van moure aquell període. Pot semblar excessiu o pretencios, però la novel·la ho integra sense que enfarfegui ni soni a farcit pedant. Entre els protagonistes hi ha dos dels filòsofs i consellers reials més importants d'aquell període: Xunzi i Li Si. Parlar de filosofia a la Xina antiga és parlar de l'art de governar i l'art de governar-se (o de l'art de no governar i l'art de no governar-se) i aquest rerefons ètic i polític hi batega de cap a cap.

L'epopeia de la construcció de l'imperi que havia de segellar per sempre una guerra sagnant i secular entre regnes germans parteix a la novel·la de la utopia meritocràtica confuciana i del pacifisme jainista i budista, però acaba derivant cap a un malson totalitari. A banda de fer-se un gran mausuleu protegit per l'exèrcit dels soldats de terracota, i a banda de fer la gran muralla, el primer emperador va cremar tots els llibres i els lletrats que no li servien per enfortir l'exèrcit i enriquir l'estat...

A través de la Reina Lluna, que comparteix el títol i el protagonisme de la novel·la, Jordi Cussà hi introdueix un contrapunt narrativament molt eficaç. Li permet no tan sols obrir-hi una dimensió amorosa i una reflexió de gènere, sinó també reforçar la dimensió sapiencial de la novel·la. També li permet connectar aquest relat xinès amb els àmbits de Grècia i de l'Índia. A la novel·la es parla d'Homer, Plutarc, Aristòfanes, Buda, Sòcrates... La reina Lluna i el seu clan taiwanès també contribueixen a convertir la novel·la en la crònica d'un fracàs que no és només personal: és el fracàs d'un horitzó polític i moral que albirava la superació de l'ordre aristocràtic i el desvetllament de la consciència. La utopia inicial de la cerca dels immortals (que els savis que obren la novel·la saben que de fet són només al·lucinacions provocades pel consum d'herbes ben governades, de les que ajuden a créixer) acaba degradant-se, convertida en una addicció tòxica i destructiva.

El filòsof alemany Karl Jaspers va plantejar que entre els segles VIII i III aC, a diferents zones d'Euràsia, es va produir un període excepcional per al pensament i la consciència que va definir com l'Era Axial (*Achsenzeit*). Van aparèixer en aquell lapse de temps una sèrie de pensadors i mestres religiosos que, en contextos molt diferents i sense influències directes entre ells, hi aportaven un salt qualitatiu. Narraven, racionalitzaven, repensaven i alteraven les atàviques tradicions míticoreligioses. Des d'Homer a Zarathusta, des de Confuci a Sòcrates, des de Buda a Jeremies, des d'Heràclit a Laozi, des d'Aristòtil al mestre jainista Nataputta Mahavira, aquest període marcava un canvi de paradigma equiparable al que es va obrir entre el Renaixement i la Il·lustració. Sense forçar la nota, *El primer Emperador i la Reina Lluna* de Jordi Cussà arrenca d'aquest paisatge: narra com aquest desvetllament de l'horitzó s'acaba tancant aparentment en fals en el relat de l'Emperador ensuperbit, però es manté viu en el relat de la Reina Lluna.

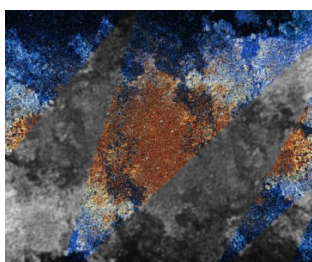
MANEL OLLÉ | ÚLTIMES PUBLICACIONS

(Barcelona, 1962). Professor a la Facultat d'Humanitats de la UPF. Ha publicat els llibres de poesia *De bandera Liberiana* (1994), *Mirall negre* (Premi Ciutat de Palma, 2002) i *Bratislava o Bucarest* (Premi Gabriel Ferrater, 2014). També ha fet l'antologia *Combats singulars: antologia del conte català contemporani* (2007). Ha traduït del francès *L'obra mestra desconeguda* d'Honoré de Balzac (1997) i, del xinès, *El sentit de la literatura*, de Gao Xingjian (2004) i *Contes estranys del pavelló dels lleures*, de Pu Songling (2001). Ha antologat i traduït el recull *Pedra i pinzell. Antologia de la poesia clàssica xinesa* (2012). Ha publicat també assajos i articles sobre història xinesa com *La Empresa de China: de la Armada Invencible al Galeón de Manila* (2003).

Articles relacionats

**Ulls de peix a la
peixera invisible**

**Callidoscopi de
contes breus**

**Dos llibres en un (o
mig llibre i quart)**

Llibres
Cultura
Nosaltres
Contacte

© LA LECTORA
hola@lalectora.cat

Amb el suport de l'Ajuntament de
Barcelona (ICUB, 2019)

Política de privacitat
Copyleft

© LA LECTORA 2018